

เทศน์เช้า วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๑

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เราเป็นชาวพุทธ เวลาเราปฏิบัติธรรมเราก็มองว่าเราถูกต้อง ข้างนอกเขาบอกว่าเรานี้พูดแรง
มาก เราก็บอกว่าไม่หรอก เราพูดความจริง ขาวหรือดำ ถูกหรือผิด ใจ

แล้วเขาพูดสวนมาบอกว่า “ถูกหรือผิดมันต้องมีขนิมาปฏิบัติทา”

เห็นไหม ถูกหรือผิด ขาวหรือดำ ต้องมีขนิมาปฏิบัติทา

เราก็บอกว่า “ไม่ใช่หรอก นี่คือการเห็นผิด”

การเห็นผิดนะ เพราะมันมีขนิมาปฏิบัติทา มันถึงมีขาวกับดำ ถ้าไม่มีขนิมาปฏิบัติทา
มันจะไม่รู้ขาวรู้ดำ เราไปคิดกันเอง เราเห็นสังคม เห็นความเป็นไปว่าขาวหรือดำ แล้วบอกว่า
เป็นกลาง เป็นกลาง.. เป็นกลางคือปฏิเสธไม่รู้อะไรเลย ถ้าพวกเราไม่รู้อะไรเลย เราก็มองว่า
อะไรกันไปเลย เราก็มองว่าเราเป็นกลาง เป็นกลางคือลอยตัวไป ลอยตัวเฉยๆ ไม่มีอะไรเลย

ทุกข์ สมุทัย นิโรธ.. นิโรธคือดับทุกข์นะ ทำไมถึงมีมรรคอยู่ข้างหลังล่ะ? ทุกข์ สมุทัย
นิโรธ มรรค ทำไมไม่บอกว่ามีมรรคแล้วนิโรธล่ะ? ทำไมบอกว่ามีนิโรธแล้วมรรค นิโรธคือการดับ
ทุกข์ แต่ดับด้วยอะไร? ดับด้วยมรรคญาณ พอดับด้วยมรรคญาณ ในธรรมขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นไหม

“ความดีที่คิดว่าเป็นยังมีอยู่”

ความดีที่สูงขึ้นๆ ที่คิดว่าเป็นยังมีอยู่ แต่เราไปคิดกันทางวิทยาศาสตร์ เห็นไหม ว่าว่าง
ปล่อยวาง ในสังคมไทยเรานี้บอกว่า “ศาสนาพุทธศาสนาให้ปล่อยวาง” แล้วทุกคนในสังคมบอก
ว่า “เดี๋ยวนี้เราปล่อยวางหมดแล้ว” ปล่อยวางหมดแล้ว ปล่อยวางในอะไร? ปล่อยวางตรงไหน?
ไม่รู้ ไม่ได้ปล่อยวางอะไรเลย

คำว่าปล่อยวาง นี่เราไปชิงสุกก่อนห่าม ถ้าเราไปชิงสุกก่อนห่าม เราไปเข้าใจว่าเราเข้าใจธรรมะกันแล้ว เราเข้าใจธรรมะอะไร? เข้าใจธรรมะโดยกิเลสอย่างไร กิเลสมันจะอ้างธรรมะนะ ว่านี่ว่าง! ว่าง! ว่าง! ปล่อยวาง.. มันว่างอะไร? สมาธิก็ยังไม่รู้จักสมาธิ เพราะถ้าเป็นสมาธิจะพูดอย่างนี้ได้ เห็นไหม คุณเหมือนกับเราอยู่ในสังคัม เราไม่ยอมรับรู้สังคัมสิ่งใดๆ เลย แล้วก็ว่าเรายู่สุข อยู่สบาย จริงไหม?

ถ้าสังคัมไม่มันคง เราอยู่ในสังคัมไม่ได้หรอก เพราะเราเป็นสัตว์สังคัม มนุษย์เป็นสัตว์สังคัมนะ อยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องพึ่งพาอาศัยกัน การพึ่งพาอาศัยกันมันก็ต้องมีคุณงามความดี มีการเสียสละ มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน เห็นไหม เราว่าเราเอาตัวเรารอดแล้ว เราสบายแล้ว เราบอกเราว่างแล้ว เราพอใจแล้ว แล้วถ้าสังคัมมีปัญหาขึ้นมาเราเดือดร้อนไหม? เรานี้เดือดร้อน

เราจะเดือดร้อนหรือไม่เดือดร้อนมันอยู่ที่สังคัม คุณถ้าสังคัมมันเย็นเป็นสุข สมณะ ซิพราหมณ์จะมีโอกาสประพฤติปฏิบัติ แล้วสมณะ ซิพราหมณ์ประพฤติปฏิบัติเข้าไป นี่มันเป็นบุญกุศล มันเป็นธรรมของภคทัสถ์ เป็นธรรมของภิกษุ เป็นธรรมของโสดาบัน สกิทาคามี อานาคามี มันลึกซึ่งเป็นชั้นๆ ตอนๆ เข้าไป

ความลึกซึ่งเป็นชั้นๆ ตอนๆ เข้าไป เห็นไหม ถึงนิโรธแล้วมรรค นิโรธะ มันมีนิโรธแล้ว มันมีมรรคญาณเดินต่อไป เดินต่อไป จนถึงที่สุดมันทำลายกันไปเองหมด เราถึงบอกว่าสายกลาง หมายถึงว่าคำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ ความชอบธรรมมันถึงเห็นถูก เห็นผิด แล้วเมื่อความเห็นถูก เห็นผิดขึ้นมา เราจะปล่อยวาง

นี่ใจน้ำบนใบบัว สิ่งที่เราอยู่ในสังคัมโดยไม่คิดสังคัม แต่รับผิดชอบสังคัม คุณอย่างไร หลวงท่านสูงสุดในสังคัมใช่ไหม? ท่านแบกรับสังคัมไว้ไหม? แบกรับไปหมด เรานอนหลับสบายกันแล้วนะ กลางคืนดึกๆ ตื่นๆ ท่านต้องออกมาตรวจงาน ท่านต้องออกมาตั้งคัม มาดูแล้วว่ามันควรจะแก้ไขอย่างไร? ใจเรานอนหลับอืดเลยนะ พูดถึงความเป็นอยู่ของท่าน ท่านก็มีความสุขสบายของท่าน เห็นไหม แล้วท่านแบกรับทำไม?

นี่ก็เหมือนกัน อยู่กับสังคัมโดยไม่คิดสังคัม แต่มันก็ยอมรับ เพราะอะไร? เพราะเหมือนกับเราเป็นผู้ใหญ่ใช่ไหม? เราเห็นเด็กมันมีความเป็นอยู่ อนาคตของเด็กมันจะรู้ได้อย่างไรว่ามันจะเผชิญกับสิ่งใด

เราพูดกันบ่อยมากว่าเราจะส่งต่อสังคม ส่งต่อทรัพยากรให้กับลูกหลานของเรา เราจะส่งต่อสิ่งที่ดีงามให้กับลูกหลานของเรา ลูกหลานของเราจะมีสังคมที่ดี จะมีทรัพยากรที่ใช้ดำรงชีวิตต่อไป แล้วเราแสวงหาอย่างไรถึงจะส่งทรัพยากรที่ดีให้กับลูกหลานของเรา.. ก็ต้องส่งนี่ไง ส่งความคิดที่ดี ส่งสังคมที่ดี ส่งความเป็นไปที่ดี แล้วสังคมที่ดีอยู่ที่ไหน? อยู่ที่ไหนล่ะ? สังคมที่ดีนะ ศีลธรรมจริยธรรมมันเกิดมาจากใครล่ะ? มันเกิดจากความตกผลึกของใจนะ

ดูสิเวลาเกิดประเพณีวัฒนธรรมขึ้นมาที เขามีงานนักขัตฤกษ์ เขาไปทำพิธีกรรมกัน มันมาจากไหนล่ะ? มันก็มาจากความรู้ของคนใช่ไหม? มันมาจาก ๒ มือของผู้กระทำ แล้ว ๒ มือนี้ใครทำละถ้าใจมันไม่เป็น ถ้าใจมันไม่รับรู้มันจะเอาอะไรไปทำ มันก็ต้องออกมาจากหัวใจใช่ไหม? ความรู้ที่มันตกผลึกในใจใช่ไหม?

นี่ไง ถ้าสิ่งนี้มันเกิดขึ้นมา ถ้าสังคมมีสิ่งนี้ขึ้นมามันช่วยเหลือเอื้อจางกันได้ ความช่วยเหลือเอื้อจางกันมันถึงต้องย้อนกลับมาที่นี้ ไม่ใช่เราไปชิงสุกก่อนห่ามกัน เราไปคิดถึงผลไฉน วิบาก สิ่งที่เราเกิดขึ้นมา เห็นไหม เวลาเราเกิดมาเป็นมนุษย์ เรามีความทุกข์กันเราก็มองว่าเป็นมนุษย์

พุทธศาสนาเป็นเนืองนาบุญของโลก แล้วชาวพุทธก็ทำบุญกันมากที่สุดในโลก ทำไมชาวพุทธไม่รวยที่สุดในโลกล่ะ? สังคมนี้อะไรชาวพุทธต้องเป็นเศรษฐี มหาเศรษฐีอันดับหนึ่งของโลก เพราะศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งเหตุและผล ทำบุญกุศลแล้วได้บุญกุศลมาก

บุญกุศล เราไปคิดกันตรงนั้นไง สิ่งที่เป็นความมั่นคงของสังคม เห็นไหม โลกนี้พร่องอยู่เป็นนิจ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกพระรัฐบาล บอกว่า “โลกนี้พร่องอยู่เป็นนิจ” ไม่มีอะไรเต็มหรือ สิ่งที่ยั่งยืนไปมันมีการเปลี่ยนแปลง โลกนี้เป็นอนิจจัง

“สิ่งใดเป็นอนิจจังสิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์สิ่งนั้นเป็นอนัตตา”

มันแปรปรวนไปตลอดเวลา ต่อไปมันเป็นไปได้ ดูสิในทางสังคมเขาจะเคลื่อนมาทางตะวันออก เพราะทรัพยากรมันอยู่ที่นี้ ทรัพยากรคืออะไร? คนที่หนาแน่นที่สุดในโลกนี้คือทางเอเชีย ทางตะวันออกนี่คนที่หนาแน่นที่สุด แล้วคนที่หนาแน่นที่สุดคนก็มีปัญญา คนมีปัญญาแต่! แต่ปัญญาของเรามันเป็นปัญญาแบบศาสนา ปัญญาแบบให้ทาน ปัญญาแบบเกื้อกูลกัน มันไม่ใช่เป็นปัญญาแบบธุรกิจ

ปัญญาธุรกิจเป็นปัญญาที่เอาโรคเอาเปรียบกันใช่ไหม? แต่สังคมเรานี้ คุณติในวงการแพทย์ ในวงการวิทยาศาสตร์ เวลาเขาศึกษาธรรมะแล้วนี่ทำไมพระพุทธเจ้ารู้แล้วๆ นะ แต่พวกเราถ้าคิดว่าสิ่งนี้เป็นปัญญาทางธุรกิจ มันศึกษาธรรมะ ดูวัดโพธิ์สี เห็นไหม ตำรายาในวัดโพธิ์ คนเขาไปเอาตำรายาในนั้นแล้วเอาไปทำธุรกิจกัน เขาเป็นเศรษฐีเยอะเยอะไปหมดเลย เพราะเขาคิดเป็นธุรกิจ

แต่ผู้ที่เป็นผู้นำในสังคมเรา เห็นไหม ตั้งให้เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกแห่งโลกที่วัดโพธิ์ วัดโพธิ์นี้มีหมดเลย ตำรายาโบราณมีหมดเลย แล้วคนที่เอาไปใช้ เอาไปทำประชาสัมพันธ์ มันก็เป็นธุรกิจขึ้นมาได้

ในพระไตรปิฎก ในสิ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ เห็นไหม สิ่งที่เป็นทางวิทยาศาสตร์ การเกิดของมนุษย์ การเป็นไปของโลก โลกเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สิ่งต่างๆ อนาคตต่อไปจะมีฝนเหล็ก จะมีต่างๆ พระพุทธเจ้าพยากรณ์ไว้หมดแล้วแหละ เพราะสิ่งในโลก มันจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นสภาวะแบบนั้น

ถ้าเราจะมาเอาความมั่นคงของร่างกายมันจะเป็นสภาวะแบบนั้น แต่ถ้าเราเอาความมั่นคงของศีลธรรม จริยธรรม ถ้ามีหัวใจ มีสิ่งที่เมตตา เจือจางกัน นี่ไงสังคมพุทธ สังคมพุทธเป็นสังคมที่ร่มเย็นเป็นสุข สังคมที่เจือจางกัน สังคมพุทธเป็นสังคมทาน ศีล ภาวนา การเสียดละ การดูแลกันด้วยน้ำใจ

มีคนพูดมาก มาจากตะวันตกนะ บอกว่าตะวันตกเขาเจือจางดีกว่าเราอีก เขามีน้ำใจต่อกัน ไอนั้นน้ำใจต่อกันมันมีสัดส่วนเท่าไรล่ะ? แต่ของเรามันเป็นทั้งสังคมนะ สยามเมืองยิ้ม มันยิ้มออกมาจากหัวใจไง นี่มันมีการเผื่อแผ่กัน มันมีความสุข มันมีความอบอุ่นในหัวใจ

บุญกุศลมันอยู่ที่นี้ อยู่ที่ความสุขของใจ อยู่ที่ในครอบครัวเรายิ้มแย้มแจ่มใส บุญกุศลมันอยู่ที่นี้ มันไม่ได้อยู่ที่ตัวเลขหรือ ตัวเลขมีมากมายมหาศาลขนาดไหน แต่ในครอบครัวของเรามีแต่ความร่าร้อน มีแต่ความทุกข์ มันจะมีประโยชน์อะไร? นี่ไง เราว่าโลกเจริญๆ โลกเจริญนี้วัดดูเจริญหรือ? แต่ถ้าธรรมะเจริญล่ะ? ถ้าธรรมะเจริญนี้คนมันเจริญ สังคมจะไม่มีปัญหากัน สังคมจะไม่ทำลายกัน

ทางประวัติศาสตร์นะ ถ้าเป็นลัทธิเดียวกัน เป็นศาสนาเดียวกัน แล้วเห็นแย้งกัน จะทำลายกันมากกว่าต่างศาสนาทำลายกันนะ ต่างศาสนาทำลายกันเขายังมีข้อมูลแตกต่างกัน แต่ในลัทธิเดียวกัน ในศาสนาเดียวกันแล้วทำลายกัน เพราะอะไร? เพราะมันอาวุธเล่มเดียวกันแล้วมันทำลายกัน ทำลายด้วยอะไร? ทำลายด้วยทฤษฎีมานะใช่ไหม? แต่ถ้าเป็นพุทธศาสนา เห็นไหม ให้อภัย กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดแตกต่างกัน กรรมจะให้ผลของเขา

เห็นไหม แพ้เป็นพระ.. คำว่าแพ้เป็นพระ เราเข้าใจว่าแพ้เป็นพระ สิ่งที่มีมันสุดวิสัย ธรรมของผู้บริหาร เห็นไหม ถึงที่สุดแล้วต้องอุเบกขา มีเมตตา มีกรุณา มีความช่วยเหลือทั้งหมด ความช่วยเหลือนี้เราช่วยเหลือแต่เขาไม่เปิดรับ สิ่งนี้มันเป็นกรรมของสัตว์ กรรมของสัตว์คืออุคตมคติ ในใจของเขา เขามีความคิดเห็นอย่างนั้น เราเจ้อจัน เราช่วยเหลือเขาเต็มที่แล้ว แต่เขาก็ว่าเขาขาดแคลน เขาไม่พอใจสิ่งต่างๆ เขากลับมาทำร้าย

นี่เวลากรรมมันให้ผล เห็นไหม เวลาผลของกรรมมันเกิดขึ้นมาต้องอุเบกขา คำว่าอุเบกขานะ แต่วิทยาศาสตร์บอกต้องเป็นอย่างนั้น ต้องเป็นอย่างนั้น ต้องเป็นอย่างนั้น พิสูจน์แล้วต้องเป็นอย่างนั้น แล้วค่าความเปลี่ยนแปลงของมันล่ะ? สิ่งที่ไม่เป็นอย่างนั้น เห็นไหม สุดท้ายแล้วถ้าไม่มีอุเบกขาเราจะทุกข์ของเราละ “ทำไมทำแล้วไม่ได้ผล ทำดีแล้วไม่ได้ดี คนไม่เห็นทำดีทำไมเขาได้ดีของเขา”

นี่ไงมันมีที่มา เห็นไหม จริตนิสัยของคน อำนาจวาสนาของคน เช่น เราทำคุณงามความดีมาในปัจจุบันนี้ แล้วเราออกไป ความดีก็คือความดีของเรา แต่เหตุการณ์จำเป็น สิ่งที่มีมันเกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ นี่มันเป็นปัจจุบัน มันเป็นกรรมที่เกิดขึ้นมา สิ่งที่เกิดขึ้นมาเราก็แก้ไขของเราไป ถ้าเรามีจุดยืนของเรา เรายุทธใจของเรา ใจของเราจะมีจุดยืนของเรา นี่มันต้องเข้าใจแล้วมันถึงจะเป็นจริง

มัชฌิมาปฏิปทา! ความเห็นชอบ คำริชชอบ งานชอบ เพียรชอบ ความคำริชชอบ ปัญญาที่ชอบ แต่เราบอกเรามีความปล่อยวางนี่มัชฌิมาของเรา มัชฌิมาของเราคือว่ามันไม่มีหลักการ ไม่มีจุดยืน พอไม่มีหลักการ ไม่มีจุดยืน เห็นไหมเขาบอกว่าจะอุเบกขา สุขกับทุกข์กับอุเบกขา อุเบกขาเป็นธรรม

ไม่ใช่ อุเบกขานี้มันเหมือนเข็มตาชั่ง มันตั้งอยู่ตรงกลางที่มันจะโน้มไปทางสุขและทุกข์ อุเบกขามันอยู่ด้วยตัวมันเองไม่ได้ อุเบกขาไม่ใช่ธรรม อุเบกขามันเป็น ทุกขเวทนา สุข

เวทนา อุเบกขาเวทนา บางทีเราเฉยๆ อยู่ เห็นไหม เฉยๆ อยู่นี้เป็นธรรมหรือยัง? เฉยๆ อยู่นี้
อวิชาเต็มหัวใจเลย เฉยๆ อยู่นี้เดี๋ยวมันก็จะปะบความทุกข์มาให้เราอีกแล้ว เฉยๆ อยู่ใช้ได้ไหม?

เฉยๆ อยู่นะ นี่ไงมันไม่มีหลักการ มันต้องสัมมาสมาธิ สัมมาสมาธิมันเฉยๆ อยู่นี้ เฉยๆ อยู่
เพราะอะไร? เราควรทำอะไรต่อไป ไม่ใช่เฉยๆ อยู่เฉยๆ เฉยๆ อยู่เฉยๆ นี่มันเป็นฤทธิชีไพร ฤทธิชี
ไพรเขาทำได้ดีกว่านี้นะ เวลาเขาเข้าสมาบัติ เขาเหาะเหินเดินฟ้าได้ เห็นไหม ถ้าในหลักของ
ศาสนามีครูมีอาจารย์ ท่านจะพัฒนาขึ้นมา ไม่ใช่มีสมาธิปฏิบัติของเรา มีสมาธิคือไม่รู้อะไร
แล้วปฏิบัติ

ถ้ามีสมาธิขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม มีสมาธิมันตกไปใน ๒ ฝ่าย
เวลาความคิดของเรานี้กามสุขัลลิกานุโยค อตตกิลมณานุโยค การกระทำมันจะมีความสุข ความ
ทุกข์ของมันตลอดไป นี่มันตกไป ๒ ฝ่าย ถนนวนิ่งไปตกซ้าย ตกขวา ตกคลองหมด วิ่งไปบนถนน
มันถึงเป้าหมาย เป้าหมายทำอะไร? เป้าหมายนี้จิตนี้ทำอะไร? แล้วจิตนี้มันจะย้อนกลับมา
ทำลายกิเลสอย่างไร?

ถ้าทำลายกิเลสเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป นี่มีสมาธิคือถนนวนิ่งที่เป็นเส้นตรง ทางอันเอก มรรค
โค.. มรรคโค ทางอันเอก เห็นไหม ทางอันเอกมันอยู่ที่ไหน? เราไปหาทางที่ไหน? ไปหาไฮเวย์ที่
ไหนไม่มี ทางอันเอกคือทางในหัวใจใจ ความรู้สึกที่มันพุ่งเข้าหัวใจ สมาธิที่พุ่งเข้าหัวใจ เพราะ
ทางอันเอกนี้เอกที่ไหน? เอกที่ความรู้สึกอันนี้ไง แล้วถ้ามันพุ่งเข้าไปนี่ทวนกระแส

เราไปตามกระแส ความคิดส่งออก เวลาคิดนี้มันออกมาจากไหน? คิดออกมาจากภวาสวะ
คิดออกมาจากภพ คิดออกมาจากใจ แล้วความคิดไปไหน? คิดก็คิดออกไปข้างนอก แล้วถ้ามัน
ย้อนกลับล่ะ? นี่ทางเอกอยู่ที่ไหน เห็นไหม ทางที่มันจะย้อนกลับเข้าไป แล้วย้อนกลับทำอะไร?
ถ้าคนไม่เห็น คนไม่จริงนี้ทำไม่ได้

นี่มีสมาธิปฏิบัติมันอยู่ที่ไหน เห็นไหม พอว่าสมาธิปฏิบัติเราก็ว่าอันนั้นไปลำบาก สิ่ง
ลำบาก นี่มีสมาธิของกิเลส

มีสมาธิของเรา อะไรที่ไม่พอใจเป็นสมาธิ ถ้ามันพอใจ กิเลสมันก็จะซุกอยู่ในความพอใจ
นั่น แล้วเอาอะไรไปทำลายมัน? ถ้าไม่ทำลายมันนะ ขณะที่เรามีจิตใจที่ดี เรามีความสุข เราก็

พอใจเรา เวลาทุกข์ขึ้นมาเราร้อนแล้ว ทำไมไม่พอใจล่ะ? ทำไมไม่พอใจ มันจะสุขอยู่กับเราตลอดไปได้ไหม?

สิ้นสุดกระบวนการของความทุกข์ก็เป็นความทุกข์ สิ้นสุดกระบวนการความทุกข์ก็เป็นความสุข สิ้นสุดกระบวนการความทุกข์ ความสุข มันก็เฉยๆ อยู่ แล้วมันก็หม่นเวียนอยู่อย่างนี้ แล้วมันไปจบที่ไหน? แล้วมันมีมาปฏิบัติทาของใคร? แต่ถ้าทำลายหมดแล้วนะ ผู้รู้ รู้ตื่น รู้แจ้ง มันปล่อยหมดเลย แล้วรู้อยู่ในความสุขของมัน อันนี้ต่างหาก ผลของมัจฉิมาปฏิบัติทา ผลของการเห็นขาวและดำ ผลของความจริงของเราละ

ถ้าศาสนาต้องมีการกระทำ มีความเพียรชอบ ถ้าไม่มีความเพียร ไม่มีความวิริยะ ไม่มีความอดุทธาหะ แล้วจะมีผลเกิดขึ้นมาโดยที่เราเพื่อเจ้าเพื่อฝืนกันไปเอง ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา เราเป็นเจ้าของศาสนา เราก็เคลมว่าเป็นของเรา แต่มันไม่จริงหรอก เพราะมันมีความสงสัย มันมีความตกผลึกในใจ ในหัวใจนี้มันเราร้อน แต่ถ้าเป็นจริงขึ้นมามันจะจบสิ้นกระบวนการของมันได้ แล้วทำถึงที่สุดได้

นี่อันนี้ต่างหากมันถึงเป็นความจริง ความจริงจะเกิดขึ้นมาจากผู้รู้จริง ไม่ใช่เราไปคาดหมาย เห็นใหม่ ธรรมะคาดหมาย แล้วก็ว่ากันไปตามเกม แล้วเรานี้ชนชั้นใด ชนชั้นทางความคิดนะ เราเห็นท่านเป็นครูบาอาจารย์เราก็เชื่อท่าน

กาลามสูตร ไม่ให้เชื่อแม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูด ไม่ให้เชื่อ ไม่ให้เชื่อ เพราะเป็นอาจารย์เรา ไม่ให้เชื่อสิ่งที่มันเคลมแล้วเข้ากันได้ มันให้เชื่อสัจจะความจริงที่มันสิ้นจริงๆ ทำลายจริงๆ ผลเกิดจริงๆ เป็นสันติภูมิจึง เป็นปัจจัยจัดตั้งในหัวใจ ให้เชื่ออันนี้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เชื่ออันนี้ ไม่ให้เชื่อสิ่งต่างๆ เชื่ออันนี้ มันไม่ใช่เชื่อหรอก มันเห็นจริง รู้จริง เป็นความจริงขึ้นมา แล้วมันจะเห็นเป็นผลประโยชน์ของเรา มันจะเป็นความจริงกับเรา เอวัง